

A WTO MEZŐGAZDASÁGI MEGÁLLAPODÁSA

A nemzeti támogatási rendszereket az 1995-ben hatályba lépett és az Uruguayi Forduló során (1986–1994) megtárgyalt ún. „mezőgazdasági megállapodás” szabályozza. A mezőgazdasági megállapodás hosszú távú célja tisztességes és piacorientált mezőgazdasági kereskedelmi rendszer létrehozása, továbbá a támogatásokra és a védelemre vonatkozó kötelezettségvállalások révén, valamint megerősített és hatékonyabban működő szabályok és fegyelem bevezetése révén megvalósuló reformfolyamat kezdeményezése. A mezőgazdaság tehát saját helyzetben van, mert saját megállapodással rendelkezik, amelynek rendelkezései elsőbbséget élveznek.

JOGALAP

A Genfben 1947-ben aláírt Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT), valamint az 1994-ben Marrakeshben aláírt, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) létrehozásáról szóló egyezmény (HL L 336., 1994.12.23.) értelmében az Európai Unió és tagállamai az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 207. (közös kereskedelempolitika), 217. és 218. cikke (nemzetközi szerződések) (lásd az [5.2.2.](#) sz. tájékoztatót) alapján lépnek fel.

A KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA KÜLSŐ VONATKOZÁSAINAK ÁLTALÁNOS KERETE

1995 óta az egész közös agrárpolitika (KAP) a WTO előírásainak hatálya alá tartozik, így többek között rendelkezik a jogviták rendezésére szigorúan alkalmazandó eljárással és vitarendezési testülettel (DSB), amelyek biztosítják, hogy az aláíró államok megfeleljenek az új többoldalú szabályoknak.

Emellett a közös agrárpolitikát befolyásolják a sok országra érvényes számos több- és kétoldalú egyezmény keretében elfogadott mezőgazdasági kedvezmények és az Általános Preferenciarendszer (GSP) keretében alkalmazott egyoldalú eltérések. E preferenciális megállapodások magyarázatot adnak az Európai Unió fejlődő országokból származó mezőgazdasági behozatalának magas szintjére (lásd a [3.2.10.](#) sz. tájékoztatót, VI. táblázat).

A WTO MEZŐGAZDASÁGI MEGÁLLAPODÁSA

Az 1947-ben létrejött GATT vonatkozott ugyan a mezőgazdaságra, de csak hiányosan, és az aláíró államok (avagy „szerződő felek”) kizárták az ágazatot

az általános megállapodásban rögzített elvek alkalmazási köréből. Az 1947–1994 közötti időszakban a részes felek jogosultak voltak exporttámogatást nyújtani elsődleges mezőgazdasági termékek számára, és bizonyos körülmények között importkorlátozásokat is előírhattak. Ennek következményeképpen a fő mezőgazdasági nyersanyagok kereskedelme olyan léptékű akadályokba ütközött, amilyenekkel más áruk ágazata nem szembesült. A tisztességes és piacorientált mezőgazdasági kereskedelmi rendszer felé vezető út tehát rögzös és hosszú volt. A tárgyalások végül az Uruguayi Forduló folyamán (1986–1994) zárultak le. A kereskedelemre vonatkozóan 1994-ben aláírt és 1995. január 1-jén hatályba lépett WTO-megállapodásban és egyetértési nyilatkozatban a mezőgazdaságnak különleges státusza volt, mert az ágazat egyedi megállapodással rendelkezik, az ún. „mezőgazdasági megállapodással”, amelynek rendelkezései elsőbbséget élveznek. Emellett a mezőgazdasági termelésre és kereskedelemre az állat- és növényegészségügyi intézkedések alkalmazásáról szóló megállapodás (SPS-megállapodás) egyes rendelkezései is vonatkoznak. A földrajzi megjelölések védelmére pedig a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPS-megállapodás) egyes rendelkezései vonatkoznak. Végül, a piaci hozzáférésre vonatkozó rendelkezéseit kiegészítették a kereskedelem technikai akadályaira vonatkozó megállapodással, valamint a technikai segítségnyújtásra vonatkozó rendelkezésekkel.

E megállapodásokat bizonyos fokú rugalmasságot tesznek lehetővé, kedvezve egyrészt a WTO-tag fejlődő országoknak (különleges és megkülönböztetett bánásmód), másrészt a nettó élelmiszer-importáló legkevésbé fejlett és fejlődő országoknak (egyedi rendelkezések).

A mezőgazdasági megállapodás alapján a WTO tagállamai elkötelezték magukat a hatályos agrárpolitikák reformprogramja mellett, amely három fő területen rögzít előírásokat:

A. Piacra jutás

A mezőgazdasági megállapodás célja a piacra jutás feltételeinek javítása a következők révén:

- a határokon alkalmazott valamennyi védintézkedés átalakítása vámokká (vámegyenértékek), majd azok fokozatos csökkentése (36%-kal 6 év alatt, 1995–2000 között, a 1986–1988 közötti referencia-időszakhoz képest, a fejlett országok esetében, és 24% a fejlődő országok esetében);
- olyan meghatározott termékek esetében, amelyekre nem határoztak meg vámtételeket, a harmadik országok részére a vámkontingensek megnyitása révén biztosították a „minimumhozzáférést” (2000 végén ez minden termékcsoporthoz az 1986–1988 közötti alapidőszak 5%-át tette ki);
- az importot érintő vámengedmények esetében legalább az 1986–1988 közötti szint fenntartása (úgynevezett „jelenlegi hozzáférés”); különleges védzáradék bevezetése, amely akkor alkalmazandó, ha az import mennyisége átlép egy bizonyos felső határt, vagy ha az importár egy bizonyos küszöb alá esik.

B. Belső támogatás

A mezőgazdasági megállapodás a támogatások mértékének csökkentését irányozta elő, azok jellegétől függően: a támogatásokat a mezőgazdasági piacokra gyakorolt torzító hatásuk szerint különböző „dobozokba” sorolták.

- A „narancssárga doboz”, másik nevén az „összesített támogatottsági mutató” (AMS) az árak révén megvalósuló és a csökkentési kötelezettség alól nem mentesített termeléshez kapcsolódó támogatásokat tartalmazza. Ezt 6 év alatt 20%-kal kellene csökkenteni az 1986 és 1988 közötti referencia-időszakhoz képest. Emellett a WTO valamennyi tagja alkalmazhatja a „*de minimis* záradékot”, amely lehetővé teszi, hogy a folyó AMS-ből kizárjanak minden olyan támogatást, amelynek összege alacsonyabb, mint az adott termék értékének (különleges támogatások) vagy a teljes mezőgazdasági termelésnek az 5%-a (nem különleges támogatások). E küszöbérték a fejlődő országok esetében 10%.
- A „kék doboz” a kínálat ellenőrzését célzó programokhoz kapcsolódó támogatásokat tartalmazza, amelyek mentesek a csökkentési kötelezettségvállalások alól: például egy adott területhez és rögzített vagy állatállományhoz kötődő hozamokhoz kapcsolódó közvetlen támogatások (a közös agrárpolitika által 1992-ben elfogadott „kompenzációs támogatások”) (lásd [3.2.3.](#)). Ugyanakkor az AMS címén folyósított támogatások és a kék dobozba sorolt támogatások („teljes AMS”) összege egyik termék esetében sem haladhatja meg az 1992-es gazdasági évben nyújtott összes támogatás összegét.
- A „zöld doboz” két támogatási csoportot tartalmaz. Az első a közszolgáltatási programokra vonatkozik (pl. kutatás, képzés, szaktanácsadás, promóció, infrastruktúra, belső élelmiszersegély vagy az élelmiszerbiztonságot szolgáló állami készletek). A második csoportba a termelők számára történő azon közvetlen kifizetések tartoznak, amelyeket teljes mértékben függetlenítettek a termeléstől. Főképp a bevételt és a biztonságot garantáló (természeti katasztrófák, a termésbiztosításban való állami pénzügyi szerepvállalás stb.), strukturális kiigazítást és a környezet védelmét célzó programokról van szó. A zöld dobozba tartozó valamennyi olyan támogatás, amely a WTO keretrendszerével összhangban van, teljes mértékben mentesül a csökkentés alól.

C. Exporttámogatások

Az exporttámogatásokat mennyiségi szempontból 6 év alatt 21%-kal, költségvetési szempontból pedig 36%-kal kell csökkenteni az 1986 és 1990 közötti bázisidőszakhoz képest (a marhahús kivételével, itt a bázisidőszak: 1986–1992). Ezt a lineáris csökkentést az Európai Unió tekintetében 20 termékcsoport esetében végezték el. A feldolgozott termékek esetében csak a költségvetési csökkentést kellett alkalmazni.

A MEZŐGAZDASÁGI MEGÁLLAPODÁS HATÁSA A KAP-RA

A KAP 1992-es reformja részben arra is irányult, hogy megkönnyítse a mezőgazdasági megállapodás aláírását az uruguayi forduló keretében. Az Európai Unió valóban nagymértékben teljesítette a Marrakeshben vállalt kötelezettségeket.

A. Piacra jutás

Az Európai Unió lekötött vámtételei 1 764 vámsorra vonatkoztak. Az élelmiszeripari termékeket érintő átlagos lekötött vámtételek, amelyek a megvalósítási időszak elején 26%-ot tettek ki, kevesebb mint 17%-ra csökkentek az időszak végére. Emellett az Európai Unió nulla százalékos vagy minimális vámot alkalmaz 1 764 vámsor közül 775-re. Csak a vámsorok 8%-ában alkalmaznak 50%-nál magasabb vámot. E magas vámok a tejtermékekre, a marhahúsra, a gabonafélékre és a gabonaalapú termékekre, valamint a cukorra és az édesítőszerre vonatkoznak. Ami a vámkontingenseket illeti, az Európai Unió összesen 87 kvótát vezetett be, ebből 37 vonatkozik a „minimumhozzáférésre” és 44 a „jelenlegi hozzáférésre”. 2014-ben az agrár-élelmiszeripari termékek Unióba irányuló összes behozatalának mintegy 71%-a történt nulla vám mellett, 72 milliárd euró értékben.

B. Támogatott kivitelek

2013 előtt a WTO számára bejelentett támogatott kivitelek zöme az Európai Unióból származott, majd azokat a KAP 2013-as reformja keretében megszüntették, és 2017-ben az exporttámogatás értéke már nulla volt. Ugyanakkor azonban azt is figyelembe kell venni, hogy a fő versenytársaink által használt számos gyakorlat (az élelmiszersegélyek, az exporthitelek és az állami kereskedelmi vállalatok vonatkozásában), nem tartozik a WTO szabályai alá. Az EU a jövőben export-visszatérítéseket csak kivételes esetekben jogcímen alkalmaz majd, csakis a piacokat érintő súlyos válságok leküzdése érdekében. Az export-visszatérítések aránya az Unió mezőgazdasági költségvetésében az 1993. évi 29,5%-ról (10,1 milliárd EUR a 12 tagállamú Unióban) 2017-ben a 28 tagállamú Európában 0%-ra csökkent (lásd [3.2.2.](#)). Az uniós termékek egy részének esetében a csökkenés jelentős: ez a helyzet például a vaj, a repce, a sajt, a gyümölcsök és zöldségek, a tojás, a bor és általában a húsok esetében. A WTO-nak történt utolsó bejelentés a 2016–2017-es időszakra vonatkozik (G/AG/N/EU/44 és 45, 2018. április 30.).

C. Belső támogatás

A KAP 2003. évi reformja – amely a már meglévő közvetlen támogatások többségét elválasztotta a termeléstől – valamint a későbbi ágazati reformok lehetővé tették, hogy a narancssárga doboz és a kék doboz tartalmának nagyobb része átkerüljön a zöld dobozba (2015–2016-ban 60,8 milliárd euró, amelyből 29,9 milliárd eurót leválasztottak a gazdaságok céljaira) (G/AG/N/EU/46) (lásd a mellékelt táblázatot). A „narancssárga doboz” (MGS) mértéke az egymást követő bővítések ellenére jelentősen csökkent, 2015–2016-ban az időszak kezdetén fennálló 81 milliárd euróról 7,1 milliárd euróra. Az Európai Unió tehát nagymértékben tiszteletben tartja a Marrakeshben a narancssárga dobozzal kapcsolatban tett kötelezettségvállalását (72,38 milliárd euró évente). Emellett a „kék doboz” támogatásainak mértéke 4,3 milliárd eurót ért ugyanebben a bejelentési értesítési időszakban.

BEJELENTETT UNIÓS BELSŐ TÁMOGATÁSA WTO-HOZ (Millió EUR)	ZÖLD DOBOZ (összeg és %)	KÉK DOBOZ (összeg és %)	NARANCSSÁRGÁ DOBOZ (összeg és %)	BEJELENTETT TÁMOGATÁS ÖSSZESEN
--	-------------------------------------	------------------------------------	---	---

2011/2012-os időszak (G/AG/N/EU/20)	70976,8 87,8%	2981,1 3,7%	6858,9 8,5%	80816,8 100%
2012/2013-os időszak (G/AG/N/EU/26)	71140,0 89,1%	2754,2 3,5%	5899,1 7,4%	79 793,3 100%
2013/2014-es időszak (G/AG/N/EU/34)	68 697,8 88,8%	2663,6 3,4%	5971,7 7,8%	77 333,1 100%
2014/2015-es időszak (G/AG/N/EU/43)	65 256,8 87,3%	2878,8 3,8%	6642,3 8,9%	74 777,9 100%
2015/2016-os időszak (G/AG/N/EU/46)	60 828,5 84,2%	4331,1 6,0%	7101,8 9,8%	72 261,4 100%

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Parlament (EP) mindig élénk figyelemmel kísérte általában a többoldalú tárgyalások, és különösen a mezőgazdasági tárgyalások menetét. Erről számos állásfoglalás tanúskodik (pl. a WTO harmadik, seattle-i miniszteri konferenciáról szóló, 1999. december 18-i állásfoglalás; a WTO dohai üléséről szóló, 2001. december 13-i állásfoglalás; a mezőgazdasági kereskedelemre vonatkozó WTO-tárgyalásokról szóló, 2003. február 12-i állásfoglalás; a WTO cancúni miniszteri konferenciájáról szóló, 2003. szeptember 25-i állásfoglalás; a WTO hatodik, hongkongi miniszteri konferenciájáról szóló, 2005. december 1-jei állásfoglalás; a dohai forduló értékeléséről szóló, 2006. április 4-i, 2008. október 9-i, 2009. december 16-i, 2011. szeptember 14-i, 2013. november 21-i és 2015. november 26-i állásfoglalások; és a WTO tizenegyedik, buenos airesi miniszteri konferenciáját előkészítő többoldalú tárgyalásokról szóló, 2017. november 15-i állásfoglalás. A Parlament mindig arra hívta fel a Bizottságot, hogy védje meg az európai termelők és fogyasztók érdekeit, valamint azon országok mezőgazdasági termelőinek érdekeit, amelyekkel az Európai Unió történelmileg szoros kapcsolatot tart fenn (AKCS-országok). A Parlament 1999-ben, az ún. millenniumi forduló kezdetén kifejezte támogatását az Unió tárgyalói által képviselt, az európai mezőgazdasági modellt támogató felfogás mellett, amelynek alapja a mezőgazdasági tevékenység multifunkcionalitása. Több állásfoglalás megerősítette ezt a támogatást, hangsúlyozva emellett a nem kereskedelmi jellegű megfontolások kifejezett elismerését, illetve a polgárok igényei figyelembevételének szükségességét az élelmiszer-biztonság, a környezetvédelem, az élelmiszerek minősége és az állatjólét tekintetében.

Jóllehet az Egyesült Államokban a Trump-kormány 2017. január 20-án történt hivatalba lépése következtében megrongálta a többoldalú kereskedelmi rendszert, az Európai Parlament továbbra is elkötelezett a mezőgazdasági kereskedelmi rendszer javítása mellett.

Albert Massot / François Nègre
05/2019

